מאימתי פרק ראשון ברכות

י.

פתח באשרי וסיים באשרי. אלמא מדא היא דאשרי כל מוסי בו סיומא דלמה דגשו גויס הוא: **כריוני.** פריליס: **חטאים כפיב.** קרי ביה חטאים שיכלה יגר הרע: **שפיל.** השפיל עצמן לסוף המקרא. כל דבר שהוא בסוף קרוי שפילו של דבר: **סמוכים לעד לעולם.** בדברי תורה כתיב [אחרי] נאמנים כל פקודיו סמוכים (ג) סמיכת כל פקודיו עשויים באמת ויצר ולעולם ולא דבר ריק: **כלום יש עבד שמורד ברבו.** ובגא להכמים את דברי הנביא: **אמור לו כלום יש בן כו'.** והא מזיגן הכא דהוה: **הכא נמי הוה.** קופיה לגיות: **ואמר שירה.** כנגד כולם אמר שירה לכשעתה רוח הקודש עליו:

וכל קרבי. על שם קרבי אמו שדר בתוכו: **אמי משמע.** דעל יום המיתה נאמר: **כא ורא אי וכו'.** הוא אבר דהכי בעי אמי שנא קרבים דנקט: **ממשמ ברכי נפשי.** לעיל חזיב להו: **אמי דכתיב מי כהכמה ומי יודע פשר דבר.** משום דאיירי בסופה בסמיכת גאולה לתפלה נקט ליה: **דאשכחן דאול אליהו לנבי אחאב.** דכתיב וילך אליהו להראות אל אחאב: **אלישע.** כשהלכו על מואב הוא ויהושפט (במלכים ב ג). דמתוך שלא היו הולכים זה אצל זה לא היה מוכיחו על שלא נעשה אמה: **כנבי דרמשא.** מתרים דהקב"ה כמו ריש בכבשא (חולין ד' לג:) בהטמנת הספר: **נגזרה גזרה.** שמתות: **מקובלני מכיה אבי אבא.** דוד שרחם את המלאך וחרבו שנופה בידו בסוף ספר שמואל (ב כד) ולא מנע עצמו מן הרחמים: אבי

כל פרשה שהיתה חביבה על דוד פתח בה באשרי וסיים בה באשרי פתח באשרי דכתיב [1]אשרי האיש וסיים באשרי דכתיב [2]אשרי כל חוסי בו: הנהו בריוני דהוו בשבבותיה דר"מ והוו קא מצערו ליה טובא הוה קא בעי ר' מאיר רחמי עליוהו כי היכי דלימותו אמרה לי' ברוריא דביתהו מאי דעתך משום דכתיב [3]יתמו חטאים מי כתיב חוטאים חטאים כתיב ועוד שפיל לסיפיה דקרא ורשעים עוד אינם כיון דיתמו חטאים ורשעים עוד אינם אלא [4]בעי רחמי עליוהו דלהדרו בתשובה ורשעים עוד אינם בעא רחמי עליוהו והדרו בתשובה: אמר לה ההוא צדוקי לברוריא כתיב [5]רני עקרה לא ילדה משום דלא ילדה רני אמרה ליה שטיא שפיל לסיפיה דקרא דכתיב כי רבים בני שוממה מבני בעולה אמר ה' [6]אלא מאי עקרה לא ילדה רני כנסת ישראל שדומה לאשה עקרה שלא ילדה בנים לגיהנם כותייכו: א"ל ההוא צדוקי לר' אבהו כתיב [5]מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו וכתיב [6]לדוד מכתם בברחו מפני שאול במערה הי מעשה הוה ברישא מכדי מעשה שאול הוה ברישא לכתוב ברישא אמר ליה אתון דלא דרשיתון סמוכין קשיא לכו אנן דדרשינן סמוכים לא קשיא לן [7]דא"ר יוחנן סמוכין מן התורה מנין שנא' [7]סמוכים לעד לעולם עשוים באמת וישר למה נסמכה פרשת אבשלום לפרשת גוג ומגוג שאם יאמר לך אדם כלום יש עבד שמורד ברבו אף אתה אמור לו כלום יש בן שמורד באביו אלא הוה הכא נמי הוה: אמר ר' יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי מאי דכתיב [8]פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה כנגד מי אמר שלמה מקרא זה לא אמרו אלא כנגד דוד אביו שדר בחמשה עולמים ואמר שירה דר במעי אמו ואמר שירה שנאמר [9]ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו יצא לאויר העולם ונסתכל בכוכבים ומזלות ואמר שירה שנאמר [10]ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו ה' כל צבאיו וגו' ינק משדי אמו ונסתכל בדדיה ואמר שירה שנאמר [11]ברכי נפשי את ה' ואל תשכחי כל גמוליו מאי כל גמוליו אמר ר' אבהו שעשה לה דדים במקום בינה טעמא מאי אמר [12](רבי) יהודה כדי שלא יסתכל במקום ערוה רב מתנא אמר כדי שלא יינק ממקום המגופת ראה במפלתן של רשעים ואמר שירה שנאמר [3]יתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם ברכי נפשי את ה' הללויה נסתכל ביום המיתה ואמר שירה שנאמר [12]ברכי נפשי את ה' ה' אלהי גדלת מאד הוד והדר לבשת מאי משמע (ה) דעל יום המיתה נאמר אמר רבה בר רב שילא מסיפא דענייגא דכתיב [13]תסתיר פניך יבהלון תוסף רוחם יגועון וגו' רב שימי בר עוקבא ואמרי לה מר עוקבא הוה שביח קמיה דר' שמעון בן פזי והוה מסדר אגדתא קמיה דר' יהושע בן לוי אמר ליה מאי דכתיב [9]ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו אמר ליה בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא [17]מדת בשר ודם מדת בשר ודם צר צורה על גבי הכותל ואינו יכול להטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים והקב"ה אינו כן צר צורה בתוך צורה ומטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים והיינו דאמרה חנה [14]אין קדוש כה' כי אין בלתך ואין צור כאלהינו. מאי אין צור כאלהינו אין צייר כאלהינו [17]מאי כי אין בלתך אמר ר' יהודה בר מנסיא אל תקרי כי אין בלתך אלא אין לבלותך שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם מדת בשר ודם מעשה ידיו מבלין אותו והקב"ה מבלה מעשיו א"ל אנא הכי קא אמינא לך הני חמשה ברכי נפשי כנגד מי אמרן דוד לא אמרן אלא כנגד הקב"ה וכנגד נשמה מה הקב"ה מלא כל העולם אף נשמה מלאה את כל הגוף מה הקדוש ברוך הוא רואה ואינו נראה אף נשמה רואה ואינה נראית מה הקב"ה זן את כל העולם כלו אף נשמה זנה את כל הגוף מה הקב"ה טהור אף נשמה טהורה מה הקב"ה יושב בחדרי חדרים אף נשמה יושבת בחדרי חדרים יבא מי שיש בו חמשה דברים הללו וישבח למי שיש בו חמשה דברים הללו: אמר רב המנונא מאי דכתיב [15]מי כהחכם ומי יודע פשר דבר מי כהקדוש ברוך הוא שיודע לעשות פשרה בין שני צדיקים בין חזקיהו לישעיהו חזקיהו אמר ליתי ישעיהו גבאי דהכי אשכחן באליהו דאזל לגבי אחאב (שנאמר [16]וילך אליהו להראות אל אחאב) ישעיהו אמר ליתי חזקיהו גבאי דהכי אשכחן ביהורם בן אחאב דאזל לגבי אלישע מה עשה הקב"ה הביא יסורים על חזקיהו ואמר לו לישעיהו לך ובקר את החולה שנאמר [17]בימים ההם חלה חזקיהו למות ויבא אליו ישעיהו בן אמוץ הנביא ויאמר אליו כה אמר ה' (צבאות) צו לביתך כי מת אתה ולא תחיה מת אתה בעולם הזה ולא תחיה לעולם הבא אמר ליה מאי כולי האי אמר ליה משום דלא עסקת בפריה ורביה א"ל משום דחזאי לי ברוח הקדש [9]דנפקי מינאי בנין דלא מעלו א"ל בהדי כבשי דרחמנא למה לך מאי דמפקדת איבעי לך למעבד ומה דניחא קמיה קודשא בריך הוא לעביד אמר ליה השתא הב לי ברתך אפשר דגרמא זכותא דידי ודידך ונפקי מנאי בנין דמעלו א"ל כבר נגזרה עליך גזירה א"ל בן אמוץ כלה נבואתך וצא כך מקובלני מבית אבי אבא [9]אפי' חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים אתמר נמי רבי יוחנן ורבי [19](אליעזר) דאמרי תרוייהו אפילו חרב חדה מונחת על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים שנא' [18]הן יקטלני לו איחל (ה):

א"ר

מסורת הש"ס

(ה) אלא מאי לא ילדה כל"ל הש"ל. (ג) ינמות דף ד. [פ"ש]. (ד) [נ"ל כן]. (ד) [מגילה יד. פ"ש]. (ה) [נ"ל אמאר].

הגהות הב"ח

(ה) נמ' מאי משמע אמר רבה בר ר' שילא כל"ל ותיבות דעל יום המיתה נאמר נמחק: (ב) שם הן יקונלני לו אחל לסוף יהב ליה ברחתיה נפק מיניה מנשה ורבשקה יומא חדא ארכביהו אבתפיה לאמטוייהו לבי מדרשא אמר חד מיניהו חזי רישא דאבא למטוי ביה גלדאני וחד אמר חזי רישא דאבא לאקרובי עליה לעכו"ם חבטיהו בארגא מנשה חיה ורבשקה מית קרי אנפשיה וכלי כליו רעים [ישעיה לב] אמר רב חנן אפילו כפל: (ג) רש"י ד"ה סמוכים וכו' סמוכים לעד לעולם סמיכת כל:

גליון הש"ס

גמ' בעי רחמי. עיין תענית כג ב ומוה"ק פ' ויחל נמדרש הנעלם בפי' המסקה מי מאמרים: שם דנפקי ביטא. עי' עוד לקן ר"ה ח ב ד"ה ליה: שם אפילו חרב חדה. עי' תוס' נדה מז ב ד"ה הכל:

מוסף רש"י

ברוריני. פרלינ"ס, לשון טורים (סנהדרין לז.) אי: מגנים ריקים ופוחזים למלחמה (נ"מין נו.). כבשי דרחמנא. דברי סתר נזרת המלך (סוטה י.).

רב ניסים גאון

אמר לה ההוא מינא לברוריא. ברוריא היא בתו של ר' חנינא בן תרדיון והיא היתה אשתו של ר' מאיר ואית' בפירקא קמא דמסכת ע"ז (דף יז) ברוריא דביתהו דר' מא"ר ברתי' דר' חנניה בן תרדיון הואי וכבר למדה הרבה חכמות לפני החכמים כראמרינן בפסחים בפ' תמיד (דף סב.) אמר ליה ומה ברוריא דביתהו דר' מאיר ברתי' דר' חנניה בן תרדיון דהות גמרא חלת מאה (משמעי) שמעתתא ביומא מחלת מאה רבותא: **למה** נסמכה פרשת אבשלום לפרשת גוג ומגוג. פרש' גוג ומגוג הוא המזמור הראשון שכתוב בו יתיצבו מלכי ארץ ופקשה תרבות רעה בתוך ביתו של אדם יותר ממלחמת גוג ומגוג והתם (ע"ז דף ג.) גרסי' לעתיד באים אומות העולם ומתגיירין ומניחין תפילין בראשיהן ותפילין בזרועותיהן ומזוזה בפתחיהן כיון שרואין מלחמת גוג ומגוג אומר להם על מי אתם באים על ה' ועל משיחו שנא' (תהלים ב) למה רגשו גוים (וגו') ומיצבו מלכי ארץ מיד כל אחד ואחד מנתק מורותיו והולך לו שנא' ונתקה את מוסרותימו וגו' וכולא בריתא:

(ה) פה מיכר תמרין קלת. ומי' לעיל ז' כ.

תורה אור השלם

1. אַשְׁרֵי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הָלַךְ בַּעֲצַת רְשָׁעִים וּבְדֶרֶךְ חַטָּאִים לֹא עָמָד וּבְמוֹשַׁב לֵצִים לֹא יָשָׁב:
תהלים א א
2. נִשְׁקוּ בַר פֶּן יֶאֱנַף וְתֹאבְדוּ דֶרֶךְ כִּי יִבְעַר כְּמְעַט אַפּוֹ אַשְׁרֵי כָּל חוֹסֵי בוֹ:
תהלים ב יב
3. יִתַּמּוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ וּרְשָׁעִים עוֹד אֵינָם בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ הַלְלוּ יָהּ:
תהלים קד לה
4. רָנִי עֲקָרָה לֹא יָלָדָה פִּצְחִי רִנָּה וְצַהֲלִי לֹא חָלָה כִּי רַבִּים בְּנֵי שוֹמֵמָה מִבְּנֵי בְעוּלָה אָמַר יְיָ:
ישעיהו נד א
5. מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם בְּנוֹ:
תהלים ג א
6. לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת לְדָוִד מִכְתָּם בְּבָרְחוֹ מִפְּנֵי שָׁאוּל בַּמְּעָרָה:
תהלים נז א
7. סְמוּכִים לָעַד לְעוֹלָם עֲשׂוּיִם בֶּאֱמֶת וְיֹשֶׁר:
תהלים קיא ח
8. פִּיהָ פָּתְחָה בְחָכְמָה וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ:
משלי לא כו
9. לְדָוִד בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ וְכָל קְרָבַי אֶת שֵׁם קָדְשׁוֹ:
תהלים קג א
10. בָּרְכוּ יְיָ מַלְאָכָיו גִּבֹּרֵי כֹחַ עֹשֵׂי דְבָרוֹ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל דְּבָרוֹ:
תהלים קג כ
11. בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ וְאַל תִּשְׁכְּחִי כָּל גְּמוּלָיו:
תהלים קג ב
12. בָּרְכִי נַפְשִׁי אֶת יְיָ יְיָ אֱלֹהַי גָּדַלְתָּ מְאֹד הוֹד וְהָדָר לָבָשְׁתָּ:
תהלים קד א
13. תַּסְתִּיר פָּנֶיךָ יִבָּהֵלוּן תֹּסֵף רוּחָם יִגְוָעוּן וְאֶל עֲפָרָם יְשׁוּבוּן:
תהלים קד כט
14. אֵין קָדוֹשׁ כַּיְיָ כִּי אֵין בִּלְתֶּךָ וְאֵין צוּר כֵּאלֹהֵינוּ:
שמואל א ב ב
15. מִי כַהֲחָכָם וּמִי יוֹדֵעַ פֶּשֶׁר דָּבָר חָכְמַת אָדָם תָּאִיר פָּנָיו וְעֹז פָּנָיו יְשַׁנֶּא:
קהלת ח א
16. וַיֵּלֶךְ אֵלִיָּהוּ לְהֵרָאוֹת אֶל אַחְאָב וְהָרָעָב חָזָק בְּשֹׁמְרוֹן:
מלכים א יח ב
17. בַּיָּמִים הָהֵם חָלָה חִזְקִיָּהוּ לָמוּת וַיָּבֹא אֵלָיו יְשַׁעְיָהוּ בֶן אָמוֹץ הַנָּבִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה אָמַר יְיָ צַו לְבֵיתֶךָ כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה:
מלכים ב כ א
18. הֵן יִקְטְלֻנִי לוֹ אֶיָּחֵל אַךְ דְּרָכַי אֶל פָּנָיו אוֹכִיחַ:
איוב יג טו

רבינו חננאל

דכל פרשה שהיתה חביבה לדוד פתח (באשרי וסיים בה באשרי, פתחן לה אשרי האיש וסיים בה אשרי כל חוסי בו, וכדרב אשי דהוא בתרא קיימא לן, דבכולהו תפילות מתחילינן ריי שפתי תפתח. וכן הלכה. למה נסמכה פרשת אבשלום לפרשת גוג ומגוג, שאם יאמר לך אדם יש עבד שמורד לרבו וכולי'. כה אמר ריי צו לביתך כי מת אתה, בעולם הזה, ולא תחיה בעולם הבא, משום דלא עסקת בפריה ורביה. אמר ליה חזיתי ברוח הקדש דלא נפיק מיני ורעא מעליא, אמר ליה בהדי כיבשי דמרי עלמא למה לך מאי דמיפקדת עביד וכולי'. נסיב בת ישעיה הנביא ואוליד מנשה ורבשקה.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com